

Asia

EU; OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 7.-8.10.2019, oikeusasiat

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 07.10.2019 - 08.10.2019

Oikeusministerit keskustelivat EU:n korruptionvastaisesta toiminnasta, korostaen korruotion torjunnan tärkeyttä. Enemmistö ministereistä tuki EU-strategian tai toimintasuunnitelman luomista korruptioasioille.

Neuvosto hyväksyi Eurojustia koskevat päätelmät. Jäsenvaltiot korostivat Eurojustin työn tärkeyttä ja tarvetta varmistaa virastolle riittävät resurssit uusiin haasteisiin vastaamiseksi. Eurojust esitteli myös syyskuussa toimintansa aloittaneen terrorismintorjuntarekisterin.

Neuvosto päätti sitoutumisestaan EU:n liittymiseksi Euroopan ihmisoikeussopimukseen, ja hyväksyi neuvotteluiden jatkamisen edellyttämät täydentävät neuvotteluohjeet. Neuvosto hyväksyi päätelmät EU:n perusoikeuskirjasta, sekä kävi keskustelun EU:n perusoikeusviraston johtajan kanssa perusoikeuksia koskevista tulevaisuuden haasteista.

Neuvosto sai komissiolta katsauksen verkossa esiintyvää vihapuhetta koskevien käytännesääntöjen vaikutuksista. Komissiolta saatiin niin ikään tilannekatsaukset rajat ylittävää pääsyä sähköiseen todistusaineistoon (e-evidence) koskevista kv. neuvotteluista, sekä EPPO:n perustamistoimista.

Lounaalla ministerit keskustelivat uhrien oikeuksista.

Osa asiakohdista käsiteltiin PJ-maan aloitteesta julkisina.

1. Esityslistan hyväksyminen

Hyväksyttiin esityslista.

2. A-kohtien hyväksyminen

- a) Muiden kuin lainsäädäntöasioiden luettelo
- b) Lainsäädäntöasioiden luettelo (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 16 artiklan 8 kohdan mukainen julkinen käsittely)

Hyväksyttiin A-kohdat.

OIKEUSASIAT

3. Korruption vastainen EU:n toiminta

Keskustelu

Puheenjohtaja avasi julkisena käsitellyssä asiakohdassa käydyn keskustelun viitaten mm. korruptiontorjunnan lisäarvoon oikeusvaltioperiaatteen, ihmisoikeuksien ja demokratian vahvistamisessa. Komissio korosti tarvetta koherenttiin lähestymistapaan eri politiikka-alueilla, sekä eri toimijoiden kesken tehtävän yhteistyön tärkeyttä. Komissio toi esille alan lainsäädäntöä ja kertoi, että useiden jäsenvaltioiden korruptiontorjunnan toimia on tarkasteltu eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa. Komissio on antanut oikeusvaltioperiaatetta koskevan tiedonannon, johon sisältyy aloite oikeusvaltiota koskevasta vuosikertomuksesta.

Useat puheenvuoron pitäneistä jäsenvaltioista korostivat korruption torjunnan prioriteettiasemaa: korruptiontorjunta liittyy vahvasti keskinäisen luottamuksen parantamiseen, ja kaikkien jäsenvaltioiden tulisi olla sitoutuneita siihen. Useat jäsenvaltiot katsoivat, että korruption tulisi olla keskeinen osa komission ehdottamaa oikeusvaltiota koskevaa vuosikertomusta. Suurin osa jäsenvaltioista katsoi koordinoitua EU:n korruptionvastaisen strategian olevan tärkeä. Toisaalta puheenvuoroissa tuotiin myös esille mm. tarve etsiä synergioita jo olemassa olevien instrumenttien osalta sekä mm. kansainvälisen yhteistyön taholta. Enemmistö jäsenvaltioista kannatti EU:n pyrkimistä GRECO:n täysjäseneksi, ja monet korostivat sitä, että EU:n tulisi vahvistaa asemaansa globaalissa korruptiontorjunnassa (esimerkillä johtaminen).

4. Eurojust: Rajat ylittävän rikollisuuden torjunnan vahvistaminen

a) Päätelmät Eurojustista

Hyväksyminen

Julkisena käsitellyssä kohdassa puheenjohtaja toi esille neuvoston hyväksyttävänä olevissa päätelmissä korostettavan Eurojustin merkityksen ja sen ratkaisevan roolin merkittävien rajat ylittävien toimien koordinoinnissa kansallisten tutkinta- ja syyttäväviranomaisten välillä rikosprosessiketjun jokaisessa vaiheessa. Päätelmissä nostetaan esiin tarve hyödyntää täysimääräisesti digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia. Eurojust tarvitsee riittävät resurssit, jotta se voi vastata teknisen kehityksen ja kasvavien turvallisuushäiriöiden aiheuttamiin haasteisiin. Komissio toi lisäksi esille päätelmien viittauksen terrorismintorjuntarekisteriin (CTR), sekä totesi olevan tärkeää varmistaa, että Eurojust voi tehdä tehokasta yhteistyötä kansallisten viranomaisten kanssa ja tähän annetaan ajanmukaiset työkalut.

Jäsenvaltiot tukivat puheenvuoroissaan neuvoston päätelmiä, nostaen esiin Eurojustin resurssien riittävyyden turvaamisen merkityksen huomioiden se, miten merkityksellinen asema Eurojustilla on viranomaisten yhteistoiminnassa ja rajat ylittävän vakavan rikollisuuden torjunnassa. Lisäksi tuotiin esille toive Eurojustin ja EPPO:n läheisestä yhteistyöstä heti kun EPPO aloittaa toimintansa.

Puheenjohtaja totesi neuvoston hyväksyneen päätelmät. Kokouksessa huomioitiin myös aiemmin saman päivän aikana allekirjoitettu Eurojustin ja Tanskan välinen yhteistyösopimus.

b) Oikeudellinen terrorismintorjuntaan liittyvä rekisteri

Eurojustin esitys

Eurojustin presidentti Ladislav Hamran esitteli syyskuun alussa aloittaneen rekisterin. Rekisteri perustuu neuvoston päätökseen vuodelta 2005, jossa edellytetään tietojen jakamista vireillä olevista terrorismitapaauksista ja niiden raportoimista Eurojustille. Jotta tämä toimisi myös käytännössä,

tarvittiin rekisteri, jonka avulla jäsenvaltiot voivat raportoida tapauksista Eurojustille. Hamran kertoi odottavansa tuloksia siinä, että voidaan tunnistaa samanaikaisia tutkintoja ja tehdä päätöksiä tietojen jakamisesta muiden jäsenvaltioiden kanssa. Hamran kävi läpi myös eräitä havaittuja käytännön haasteita, kuten tietojen manuaalinen lisääminen Eurojustissa sekä käännökset.

5. Sähköinen todistusaineisto

a) Neuvottelut EU:n ja Yhdysvaltojen sopimuksesta sähköisen todistusaineiston saatavuudesta yli rajojen

b) Budapestin yleissopimuksen toista lisäpöytäkirjaa koskevat neuvottelut

Tilannekatsaus

Puheenjohtaja totesi, että kesäkuun OSA-neuvostossa oli hyväksytty neuvoston päätökset, joilla komissiolle oli annettu mandaatti käydä neuvotteluja EU:n puolesta. Komissio kertoi, että USA oli hyväksynyt oman neuvottelumandaattinsa kesän päätteeksi, että ensimmäinen kokous neuvottelukokous oli pidetty syyskuussa, ja että seuraava on tarkoitus pitää marraskuussa. Komissio jatkoi kertomalla Budapestin yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan neuvotteluista, jonka osalta oli kesäkuun jälkeen pidetty kaksi neuvottelukierrosta. Komissio valmistelee seuraavia neuvottelukierroksia läheisessä yhteistyössä neuvoston nimeämän työryhmän asiantuntijoiden kanssa. Muutama jäsenvaltio esitti huomioita neuvotteluissa esillä olevista kysymyksistä.

Puheenjohtaja kiitti tilannekatsauksista, ja totesi, että neuvosto on jatkossakin pidettävä informoituna neuvottelutilanteesta ja neuvoston pitää osallistua EU:n kannan muodostamiseen.

6. EPPO: Euroopan syyttäjänviraston perustaminen

Tilannekatsaus

Puheenjohtaja korosti EPPO:n tärkeyttä ja tarvetta työskennellä aktiivisesti sen puolesta, että EPPO voi aloittaa toimintansa suunnitellun aikataulun mukaisesti. Totesi Laura Kövesin nimittämisen ensimmäiseksi Euroopan pääsyyttäjäksi, sekä yhteisymmärryksen saavuttamisen Euroopan syyttäjien valintamenettelyn osalta. Komissaari Avramopoulos kertoi seuraavista työn alla olevista viraston perustamisen vaiheista.

Puheenjohtaja kiitti komissiota tilannekatsauksesta ja kaikkia työstä sen eteen, että EPPO voisi aloittaa toimintansa mahdollisimman nopeasti.

7. EU:n liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen: Täydentävät neuvotteluohjeet

Hyväksyminen

Komissio kertoi olevansa sitoutunut saattamaan neuvottelut Euroopan neuvoston kanssa päätökseen mahdollisimman pian ottaen huomioon EU tuomioistuimen lausunnossaan 2/13 esiin nostamat seikat, ja että neuvostossa nyt hyväksyttävänä olevilla neuvotteluohjeilla vastataan tähän tavoitteeseen. Useat jäsenvaltiot ilmaisivat tukensa neuvotteluiden jatkamiselle. Eräissä puheenvuoroissa tuotiin esiin tulevan liittymissopimuksen EU-oikeuden mukaisuuden turvaamisen tärkeys, ja kaksi tahoa ilmoitti antavansa pöytäkirjaan lausuman aiheesta.

Puheenjohtaja totesi neuvoston vahvistaneen sitoutumisensa neuvottelujen jatkamiselle EU:n liittymisestä Euroopan ihmisoikeussopimukseen, ja hyväksyneen täydentävät neuvotteluohjeet.

8. Perusoikeudet

a) Päätelmät EU:n perusoikeuskirjasta 10 vuoden jälkeen: Tilannekatsaus ja työn jatkaminen

Hyväksyminen

Puheenjohtaja esitteli asian; tänä vuonna tulee kuluneeksi 10 vuotta siitä, kun EU:n perusoikeuskirja tuli oikeudellisesti sitovaksi. Komissaari King kiitti päätelmätekstistä kaikkia sitä valmistelleita. Hän korosti eri toimijoiden, ml. kansalaisyhteiskunnan roolia sekä koulutuksen ja tiedottamisen, sekä EU:n omien toimielinten toiminnan tärkeyttä perusoikeuskirjan tehokkaassa täytäntöönpanossa. Kaksi valtuuskuntaa käytti tämän jälkeen puheenvuoron, painottaen tukeaan päätelmätekstille.

Puheenjohtaja totesi neuvoston hyväksyneen päätelmät.

b) Perusoikeuksia koskevat haasteet vuonna 2020 ja sen jälkeen
Keskustelu Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) johtajan kanssa

Puheenjohtaja avasi julkisena käydyin keskustelun muistuttaen, että kesäkuun strategisen agendan yhtenä prioriteettina on suojella kansalaisia ja heidän vapauksiaan, ja että neuvostolla on tärkeä rooli strategisen agendan jalkauttamisessa.

EU:n perusoikeusviraston johtaja Michael O’Flaherty toi esille huolensa perusoikeustilanteesta, ja muistutti, että perusoikeusasioista on tärkeä viestiä oikein ja tehokkaasti. O’Flaherty katsoi, että erityisesti seuraavien asioiden tarkastelua tulisi jatkaa EU-tasolla: oikeusturvan saatavuus; uhrien suojelu; tuomareiden ja syyttäjien koulutus perusoikeuskirjasta; jäsenvaltioiden keskinäisen luottamuksen kannalta tärkeät prosessuaaliset oikeudet ja vankilaolot; perusoikeusarkkitehtuurin kehittäminen, ml. vahva ja toimiva kansalaisyhteiskunta. O’Flaherty nosti esiin myös digitalisaatioon ja tekoälyn käyttöön liittyvät perusoikeushaasteet. O’Flaherty muistutti perusoikeusviraston olevan valmis tukemaan jäsenvaltioiden ja toimielinten työtä, ja viittasi lähiviikkoina julkaistavaan laajaan selvitykseen, jossa tarkastellaan ihmisten yleisiä asenteita perusoikeuksia kohtaan.

Komissaari King kiitti perusoikeusvirastoa, ja totesi myös komission tukevan vahvaa perusoikeusagendaa. Perusoikeuskirjan oikeudet kuuluvat kaikille. On jatkettava työtä myös oikeusvaltioperiaatteen toteuttamiseksi, ja disinformaation sekä vihapuheen ja syrjinnän torjumiseksi. King viittasi sitten kesällä 2019 julkaistuu eurobarometriin, sekä marraskuussa järjestettävään juhlavuosikonferenssiin, jossa keskustellaan perusoikeuskirjan täytäntöönpanosta.

Tämän jälkeen 15 valtuuskuntaa käytti puheenvuoron, korostaen perusoikeusviraston tärkeää roolia EU:n ja sen jäsenvaltioiden tukemisessa niiden perusoikeustyössä. Lisäksi nostettiin esiin tarve laajentaa viraston mandaattia niin, että se voisi omasta aloitteestaan toimia myös poliisiyhteistyön ja oikeudellisen yhteistyön alalla rikosasioissa. Tietoisuuden lisäämistä perusoikeuksista pidettiin tärkeänä; erityisesti peräänkuulutettiin innovatiivisia keinoja, jotta tavoitettaisiin myös ne, jotka eivät perinteisesti ole kiinnostuneet perusoikeuksista tai eivät ole kokeneet niitä omakseen. Myös teknologisen kehityksen perusoikeusvaikutukset nousivat esiin useimmissa puheenvuoroissa, kuten myös huoli yhteisen arvopohjan rapautumisesta unionissa. Oikeusvaltioperiaatteeseen liittyvinä osatekijöinä, joista tulisi jatkaa keskustelua neuvostossa tuotiin esille mm. oikeusturvan saatavuus ja tehokkaat oikeussuojakeinot, tuomioistuinten riippumattomuus sekä luottamus julkisiin instituutioihin. Jäsenvaltiot pitivät tärkeänä, että EU-tasolla käynnistetään jatkuva dialogi kansallisten viranomaisten sekä kansalaisyhteiskunnan ja median välillä. Perusoikeuksien yhdenmukaisen noudattamisen katsottiin lisäävän jäsenvaltioiden keskinäistä luottamusta ja parantavan vastavuoroisen tunnustamisen toteutumista unionissa.

9. Verkossa esiintyvää vihapuhetta koskevien käytännesääntöjen arviointi

Tilannekatsaus

Puheenjohtaja esitteli julkisena käsitellyn asiakohdan ja antoi puheenvuoron komissiolle. Komissaari King kertoi vuonna 2016 hyväksytyihin käytännesääntöihin perustuvan työn rakentuvan velvollisuuteen arvioida ja tarvittaessa poistaa nettivihapuhe 24 tunnin kuluessa, sekä

yhteistyömekanismiin IT-yritysten, kansallisten viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan välillä vihapuheen yhteiskunnallisten vaikutusten käsittelemiseksi. Komission neljännen vuosiarvion mukaan edistystä on tapahtunut. Komissaari muistutti kuitenkin, että kyseessä on itsesääntelyyn perustuva instrumentti, joka täydentää vuoden 2008 rasismipuitepäätöstä ja perustuu myös tämän säädöksen tehokkaaseen täytäntöönpanoon kansallisella tasolla. Vaikka käytäntösäännöt ovat tuottaneet tuloksia, työtä on jatkettava valvomalla ja arvioimalla tilannetta ottaen huomioon käynnissä olevat kehityskulut. Yksi uuden komission prioriteeteista tulee olemaan yhteisten lähestymistapojen ja standardien käyttöönotto digitaalisten alustojen käytössä mm. disinformaation ja vihapuheen torjumiseksi. Jäsenvaltioiden kommentoissa komission tilannekatsaukseen korostettiin aiheen tärkeyttä ja tarvetta jatkaa työtä EU-tasolla sekä viitattiin erilaisiin keinoihin torjua nettivihapuhetta kansallisella tasolla.

10. Muut asiat

a) Tiedonanto tietosuoja-säännöistä luottamuksen rakentajana EU:ssa ja sen ulkopuolella

Komission tiedotusasia

Komissaari King kertoi, että valtaosa tietosuoja-asetuksen voimaantulon aikaansaamista huolista ei ole toteutunut, mutta tilaa parantamisellekin on. On myös tärkeää turvata tietosuojaviranomaisille riittävät resurssit. Komissaari kertoi jatkotyöstä, ja että komission arviointiraportti tietosuoja-asetuksesta annetaan toukokuussa 2020.

b) Konferenssi hlbt-henkilöiden tasa-arvon edistämisestä EU:ssa (Bryssel, 23.–24. syyskuuta 2019)

Komission tiedotusasia

Komissaari King kertoi konferenssista todeten sen olleen hyödyllinen, ja että konferenssin päätelmät, perusoikeusviraston alkuvuodesta 2020 tuleva selvitys LHBTI-oikeuksista, sekä eurobarometri tarjoavat kaikki tärkeää aineistoa uuden komission työlle.

c) Demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia käsittelevä konferenssi (Helsinki, 10.–11. syyskuuta 2019)

Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

Puheenjohtaja kertoi demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia käsitelleestä konferenssista, viitaten mm. sen päätelmiin.

- - -

Ministerit kävivät lounaskeskustelun rikoksen uhrien oikeuksista.

Suomen edustajat

Oikeusministeri Henriksson, pysyvä edustaja Rislakki, muu virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Asiakohtaisesti

Liitteet

Viite

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi
